

אני לא תני

הקר מראש. כי פעילים בהיסטוריה כוחות שאינם צפויים מראש — הגלויים רק לעיני ההיסטוריה אחר-מעשה.

אחד הנורמים האלה הוא: כוחיהם של עם. הדינאמיות של השניים. תגובתה של אומה בריאה על אתגר עליון, כאשר חייה ועתידה מונחים על כף המאזניים.

אני מאמין בכוחיהם של האומה החדשה הזאת. אני מאמין כי בבוא היום יתחולל בה שינוי ערכים, שרק מעטים חולמים עליו כיום.

אני מאמין כי שינוי פנימי זה ידבר את קצב השינוי החיצוני, שמעבר לגבול, המטביע את חותמו על יומיהם העצמאות ה-15.

אוטופיה? אופטימיזם? אולי. אך האופטימיזם של היום יהיה הריאליזם של מחר.

ה נ ש י א ר ז ו ב ל ט אמר, באחד המשברים הגדולים של צמו: „אין לנו מפני מה לפחד, אלא מפני הפחד עצמו.“ הייתי מוסיף: שום דבר אינו מעורר בי פסימיות, וזלת הפסימיסטים.

כי הנה גדל טיפוס ישראלי חדש, האומר: „עזוב שטויות! הכל אבוד! זה רק עניין של זמן! הרקבון אוכל את המדינה מבפנים, והערבים יהרסוה מבחוץ!“ ידידי בועז עברון כבר גילה תגלית מעניינת: שבילי גישה זו באים, בדרך כלל, מתוגי האופוזיציה הקיצונית ביותר — וכי גישה זו משמשת להם תרוץ כדי לעשות קאריירה בשורת השלטון, דוקא. כי המשך קריטיקונו הניל הוא: „אם כן, הבה ונעשה חיים כל עוד קיימת המדינה. נצבור כסף, נרכוש עמדה חברתית. נבנה ויליה. נטמיל בחו"ל. ואם צריכים לצורך זה ללחץ את פינכתם של אנשיה השלטון — מה זה חשוב? ממילא הכל אבוד.“

הייתי קורא לטיפוס זה בשם „אללייניק“.

כדברי הנביא מיכה: „אללי ליו אבד חסיד מן הארץ, וישר באדם אין, כולם לדמים יארבו, איש את אחיו יצורו חרסו על. הרע כפיים להטיב — השר שואל, והשופט בשילוס.“

אל תאמין ברע, אל תבסחו באלוף, משוכבת חיקך שמור פ'תחי פיך... והיתה הארץ לשמחה על יושביה, מפי מעלליהם.“

„אללייניק“ מתחרז עם „בדאיניק“. המכנה המשותף לשני הטיפוסים — הנכונות לשרת את המפא"יניק.

ההבדל הוא רק למראית-עין. הכדאיניק עוצם את עיניו, דוחה כל דבר ביקורת, מתעלם מכל פגם וליקוי, ואומר: „הכל בסדר! הכל נהדר! יחי האחד-בדורו!“ ועושה קאריירה.

האללייניק פוקח את עיניו, שותה בצמא כל דבר ביקורת, רואה כל פגם וליקוי, ואומר: „הכל רקוב! הכל מסריח! או מדוע אעמוד אני מן הצד? מדוע לא אסריח גם אני?“ והופך למשרת הנאמן ביותר של נערי האחד-בדורו.

ה א ב ד א י נ י ק ולא האללייניק נושאים בידיהם את עתיד המדינה. לא הם יצילה מן הסכנות האורבות לה. לא הם ינהיגוה בחמש-עשרה השנים הבאות.

העתיד שייך לאופטימיסטים פקוהייעין.

לאנשים הרואים את הפגמים בחיי המדינה, המוכנים גלותם ללא-ירחם ולהיאבק בהם ללא-רתע — כדי לטהר את המדינה מבפנים ולהחזיר לה את דחוקתה-החיים.

לאנשים שראו את הסכנות החיצוניות כשעוד היו חבויות מעיני העסקנים השיטחיים, שנבאו מראש את איחוד הערבים ואת מהפכתם — ושיש בפייהם התשובה לאתגר זה, כאשר הוא מתגשם עתה לנגד עינינו.

העתיד שייך לאופטימיסטים פקוהייעין. שענים פקוהה לראות את החסרונות ואת הסכנות, אך גם את המעלות ואת התשובות, את מקורות-הכוח הגנוזים.

אנחנו מאמינים במדינה. ביום הולדתה ה-15, לבנו סמוך ובטוח כי בנינו יחוגו את יומיה הולדתה ה-150.

ש ב ת י ע י כסא המיספרה. הספר הוא חבר מימי גבעתי, מאנשי החטיבה. השיחה התגלגלה מאלה ליום-העצמאות הקרוב ולכנס לוחמי גבעתי, העומד להיערך בחודש הבא. לפתע הניח ידידי את המיספרים, נעץ בי מבט ושאל: „תגיד ברכינות — אילו היה כל זה קורה עכשיו, האם היית מתגייס גם הפעם לשועלי שמשון?“

„מה כונתך?“ שאלתי.

„נו, אילו פרצה מלחמת-העצמאות מחר. אילו ידעת מראש כל מה שאתה יודע עכשיו, מה יהיה פרוץ המדינה, השחיתות וההפליה והדיקטטורה של מפא"י!“

היחרתי כמה רגעים. העמדת לי עצמי את השאלה בכל הרצינות. אילו ידענו אז, בראשית תש"ח, מה תהיה דמות המדינה בשנת תשכ"ג — מה יהיה המיבנה החברתי שלה, מה מדיניותה, מה יהיו סידריה-השלטון — האם היינו הולכים? האם היינו יוצאים באותה התלהבות? „כן!“ אמרתי.

„למרות כל מה שאתה כותב בכל שבוע?“ התעקש הספר.

„רווקא בגלל כל מה שאני כותב מרי שבוע.“

ה א ה ת כ ו נ ו ת י להשמיע פאראדוקס. להיפך, הדבר נראה לי כהגיוני בהחלט. אין גוף במדינה — לא עתון, לא מפלגה, לא חוג — המתח ביקורת חריפה יותר על המציאות הישראלית מאשר שבועון זה. אין אנו מסתפקים בשליית פרט זה או אחר. אנו רגילים לחזור אל השרשים, לפסול את המוסכמות היסודיות ביותר, את אבני הפינה הרעיוניות והארגוניות של המישטר הקיים.

על כן יצא לנו שם של משמיצים מקצועיים. מגנים אותנו כגוף הרסני, חתרני. „אתם רואים רק את הצללים!“ מסיחים בפנינו יריבינו בכל הזדמנות.

עתון כזה היה צריך לייאש את קוראיו. והנה — שוב פאראדוקס — ההיפך הגמור נכון. כבר הספיק לגדול דור שלם, שהתחנך משחר נעוריו על ברכי השבועון המסויים הזה. והרי זה דור אופטימי, פעלתי, שמה.

יותר מכל בולט הדבר בחוץ-לארץ. שם ישנם אלפי ישראלים, שהגליון השבועי של הטוגס הזה הוא הקשר היחיד שלהם עם מציאות המדינה. ודוקא ישראלים אלה צמודים לארץ, מתגעגעים אליה ואינם חולמים להינתק ממנה. „כל גליון הוא משברוח רענן מן הארץ“, אמר לי פעם אחד מהם, כשנפגשנו בניו-יורק ודיברנו על השבועון.

ניסיתי להבין תופעה מוזרה זו. לקחתי את הגליון — שם, בנכר — וקראתי משצר אל שער.

ולפתע הבנתי את הסוד. אין הוא נוגע לשבועון זה בלבד. הוא נוגע למאות המדינה.

כ י א נ י, המשמיצים המקצועיים, המגלים כל ליקוי, המבלטים כל סכנה, המוקיעים כל תופעה חשוכה — לא היינו עושים זאת לולא היינו חדורים אמונה עמוקה, פשוטה, אינסטינקטיבית, שאפשר לשנות את הכל, שניתן לתקן את הכל.

אומרים כי ההשמצה היא הספורט העממי האמיתי של ישראל, התחביב העיקרי של הישראלי המצוי.

וזה נכון. כאשר נפגשים שני ישראלים — במקום-העבודה, בחברה, בבית-קפה — הרי הם מתחילים „להשמץ“.

האם זו תופעה שלילית, הרסנית? להיפך.

זוהי התופעה הבריאה ביותר במדינה, התכונה החיוכית ביותר של אזרחיה.

אילו היינו משחים את מדינתנו לקונגו, או לאלבניה, או לקוריאה הדרומית — לא היינו „משמיצים“. בהשאה לשלוש מדינות אלה, ישראל היא גן-עדן עלי אדמות, סמל הדמוקרטיה והקידמה.

אנו „משמיצים“ — מפני שאנו משווים את ישראל למדינות המתקונות ביותר בעולם. מפני שאנחנו משחים את הנכס ש לנו לפרלמנט הבריטי, את רמת-המחיה שלנו לרמה האמריקאית, את התרבות שלנו לתרבות צרפת.

מפני שאנחנו רוצים להשתוות לדוגמות אלה, ואף לעלות עליהן. מפני שאנחנו מאמינים כי אפשר להשיג זאת.

ו ז מ א ח ר י השיחה עם הספר הוצגה לי שאלה דומה, בנוסח אחר, מפי סופרת נכריה המבקרת בארץ. „האם היית רוצה להיות מדינה אחרת כלשהי?“

קל היה להשיב „לא!“ אך קל היה להסביר לאדם נכרי מדוע לא.

שהרי יש מדינות נוחות יותר, גדולות יותר, המבטיחות קאריירה מזהירה יותר ועושר רב יותר, שסכנתן השמדתן רחוקה יותר.

מה, אם כן, מושך כל-יך במדינה זו שלנו — חוץ מעצם עובדת היותה שלנו?

כוחה-המסיכה שלה, שכל אחד מאתנו חש בה, הוא זה: שהיא מדינה חדשה, ששום דבר בה אינו סופי, ששום דפוס לא התגבש בה, שעדיין אפשר לשנות בה את הכל.

לשון אחרת: שאדם ישראלי, החדוד חדות-יצירה, המוכן לאמץ את כל כוחותיו — יכול לחוש כי הוא משפיע, שהוא עוזר לעצב דפוסיהם-החדשים, שהוא יכול להכריע בין טוב ורע.

אמרתי לאותה סופרת: „זהו גן-עדן לאופטימיסטים קיצוניים ולפסימיסטים קיצוניים. אין בו מקום לשביל-הזהב בין שני הקצות האלה.“

„פסימיסט יאמר: שום דבר אינו קבוע. הכל יכול להתמוטט מחר כבניין-קלפים. וזה נכון.“

„אופטימיסט יאמר: שום דבר אינו קבוע. אפשר להקים את הכל, ליצור את הכל. אין גבול. וגם זה נכון.“

ה ל ח י ו ת פסימיסט במדינה זו. זהו עניין של הגיון קר, של חישוב כמעט-מאתמטי. אפשר להוכיח, שחור על גבי לבן, כי מדינה זו לא תחזיק מעמד עוד שני דורות, שהיא תימעץ בין אויביה כמו מדינת-הצלבנים. אפשר להוכיח כי המישטר הקיים מוביל את המדינה לאבדון בטוח. ואפשר להוכיח כי אין שום סיכוי סביר לכך שהמישטר הזה יפול בעוד מועד, וכי יקום תחתיו משטר חדש, לפנ שוה יהיה מאוחר מדי.

זוהי ההגיון הקר.

אבל אפשר להוכיח גם כי מעולם לא התפתחו הדברים בהיסטוריה כפי שקבע ההגיון